

פתרון בחינת הבגרות בגאוגרפיה

ארץ ישראל והמזרח התיכון

קיץ 2014

מספרי השאלון: 573,57203

מוגש על ידי:

עדי פז ואילנית גולדשטיין

מורים לגאוגרפיה ברשת בתי הספר של

יואל גבע

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ ישראל

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 1-7

שאלה 1- גבולות ישראל

סעיף א'

העיקרון הגיאוגרפי הוא אוכלוסיה. בשטחים עם רוב של אוכלוסייה יהודית קמה מדינה יהודית. בשטחים עם רוב של אוכלוסייה ערבית, קמה מדינה ערבית.

סעיף ב'

שני התוואים המבוססים על תוואים פיזיים: ימה (ים המלח), ונהר הירדן. החיסרון של נהר הירדן הוא שבמידה ויש תזוזה בנהר קו הגבול גם הוא יזוז.

סעיף ג'

גבול מוסכם הוא גבול שהסכימו עליו בהסכם שלום. לישראל יש גבול מוסכם עם ירדן ומצרים.

שאלה 2- רכבת

סעיף א'

יחידת הנוף הראשונה היא הר הנגב, ויחידת הנוף השנייה היא עמק הערבה.

סעיף ב'

שלוש דרכים הן:

1. פיתוח אזורי התיירות באזור.
2. הקמתם של יישובים חדשים.
3. מפעלי תעשייה שניתן להקים ובעזרת קו הרכבת אפשר להעביר את הסחורה לעבר מרכז הארץ.

סעיף ג'

שני נימוקים הם:

1. קו הרכבת יפגע בשטחים פתוחים.
2. קו הרכבת יפגע בשמורות טבע ובבעלי חיים.

שאלה 3- מכתשים

סעיף א'

3 מכתשים בנגב:

1. מכתש רמון
  2. מכתש גדול
  3. מכתש קטן
- יחידת הנוף של שלושת המכתשים: הר הנגב.

סעיף ב'**שלושת השלבים בהתפתחות מכתש:**

1. תהליך קימוט שיוצר הר.
2. קימוט יוצר שברים, סידוק מראש הקמר.
3. תהליך של סחיפה, התחתרות נחלים המרוקנים את ההר לכיוון מזרח ויוצרים מכתש.

סעיף ג'**הדרך באמצעותה מנצל האדם את המכתשים:**

1. ניצול מחצבים כחול וחרסית ופיתוח תעשיות על בסיס המחצבים.
2. פיתוח תיירותי המתבסס על הנוף המדברי וצורת הנוף הייחודית של המכתש.

שאלה 4- איכות הסביבה – חופי ישראל**סעיף א'**

תחרות אחת בולטת היא בין אתרים היסטוריים לבין פעילות תעשייתית.

סעיף ב'

- מקור יבשתי אחד הוא מפעלי התעשייה שמזרימים את השפכים שלהם לתוך הים.
מקור ימי הם המרינות שמשופעות ביאכטות שגורמות לזיהום הים.

סעיף ג'**שני נימוקים בעד בנייה:**

1. חופי הים מהווים אטרקציה תיירותית. בנוסף, בונים בתי מלון שגורמים לתיירים להגיע.
2. מדינת ישראל אין הרבה שטחים פתוחים במרכז הארץ ושטחי החוף הם שטחים פנויים שניתן לבנות עליהם.

שני נימוקים נגד הבנייה:

1. הרס השטחים הפתוחים בישראל.
2. גורם לעלייה בזיהום הים והחופים.

שאלה 5- חקלאות בספר המדבר – אטלס ישראל החדש**סעיף א'****שני קשיים בפיתוח חקלאות באזור המדבר - רמת הנגב והערבה:**

1. אזור מדברי מתאפיין במחסור במים בתקופה של פיתוח חקלאי.
2. אזור מדברי מתאפיין באקלים קיצוני ואף בסכנת קרה, משרע טמפ' גבוה.
3. באזור מדברי יש מחסור בקרקע פורייה.

סעיף ב'

- שני סוגי גידולים – גידולי ירקות ופרחים.**
ענף אחד של בעלי חיים – פרות לחלב.

סעיף ג'**אמצעים טכנולוגיים:**

1. חממות – מאפשרות ליצור תנאי אקלים מלאכותיים, לווסת חום וקור ובכך לתת פיתרון לאקלים הקיצוני ולבעיית הקרה.
2. שימוש במים מטוהרים / מותפלים / מלוחים – ע"י הובלת מים מתגברים על המחסור במים באזור. באזור מנצלים גם מים מליחים באקוויפר הר הנגב.

שאלה 6- ירושלים – מדרש תמונה**סעיף א'****אתרים המעידים על ירושלים בעיר בירה ומרכז בין לאומי חשוב:**

1. בית משפט עליון – זהו בית משפט המבטא ערכי דמוקרטיה, מוסד ממשל מרכזי ומקומו בעיר הבירה.
2. כנסת – משכן השלטון של המדינה, ובעיר הבירה נמצא מרכז השלטון.
3. העיר העתיקה – אזור היסטורי עתיק המבטא את הזיקה של ישראל לירושלים, בירת המדינה.
4. הר הרצל – בית קברות בו קבורים גדולי האומה. עיר הבירה משכנת את גדולי האומה.
5. בנייני האומה – מרכז תרבותי מרכזי.

סעיף ב'**קשיי תחבורה בירושלים:**

1. טופוגרפיה הררית מקשה על פיתוח תחבורתי בעיר ואל העיר.
2. צפיפות תחבורתית.
3. פקקים.
4. מחסור בחניה.
5. זיהום אויר.

דרך ההתמודדות:

הקמת הרכבת הקלה בירושלים – זוהי תחבורה ציבורית, הסעת המונים. פותרת בעיות תחבורה של פקקים, מפחיתה זיהום אויר ובעיות חנייה.

סעיף ג'

נימוק תומך: בנייה רוויה תחזק את מרכז העיר, תחזק את המטרופולין. ככל שהעיר תהיה חזקה כך יתפתח האזור כולו. בנוסף, בנייה ידידותית יותר לסביבה, מסייעת לשימור שטחים פתוחים, אין צורך בפיתוח תשתיות תחבורה רבות ותורמת לעירוב שימושי קרקע.

נימוק שולל: בנייה רוויה מעמיסה על העיר. היא תגרום לבעיות סביבתיות ותחבורתיות. חשוב לפתח את המרחב המטרופוליני ולתרום לפיזור אוכלוסייה.

פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 8-12

שאלה 8- חשיבותו הבין-לאומית של המזרח התיכון

סעיף א'

הגורם הראשון הוא הנפט.

מדינות רבות בעולם רוצות שליטה על הנפט. שני שליש מעתודות הנפט בעולם נמצאות במזרח התיכון ולכן כל המעצמות רוצות שליטה על מאגרי הנפט הללו. הגורם השני הוא גשר בין שלוש יבשות, כלומר כדי להגיע בצורה נוחה ומהירה, מיבשת אסיה ליבשת אירופה עוברים דרך תעלת סואץ.

סעיף ב'

שתי השפעות חיוביות:

1. המעצמות פיתחו את התשתיות ואת השירותים ובכך העלו את רמת החיים.
2. הכנסת מערכת חינוך למדינות אלו.

שתי השפעות שליליות:

1. לקיחת מחצבים ממדינות אלו וניצול עובדים.
2. קביעת גבולות בצורה שרירותית, דבר הגורם לקשיים עד היום.

שאלה 9- אקלים

סעיף א'

הגורם העיקרי שמשפיע על כמות המשקעים הוא גורם עולמי. הגורם לתחנות המדבריות הדרומיות הוא השפעת הרמה הסוב טרופית. ככל שנעים צפונה יש השפעה של אזור האקלים הממוזג קריר ולכן כמות המשקעים גבוהה יותר.

סעיף ב'

השפעה אחת של האקלים המדברי על הכלכלה במזרח התיכון היא פיתוח תיירות, בעיקר תיירות מדברית. השפעה נוספת על הכלכלה היא קושי לפתח גידולי חקלאות באזור. השפעה אחת של האקלים המדברי על האוכלוסיה במזרח התיכון היא שבאזורי מדבר כמעט ואין התיישבות ורוב האוכלוסיה נוטה להתגורר באקלים ים תיכוני.

שאלה 10- דמוגרפיה

סעיף א'

פירמידה 1 היא ירדן כי הריבוי הטבעי גבוה ותוחלת החיים נמוכה, דבר המאפיין מדינה מתפתחת.

פירמידה 2 היא קטר מכיוון שאחוז הגברים בגיל 20-50 הוא בולט במיוחד, דבר המאפיין מדינת מהגרים.

פירמידה 3 היא לבנון מכיוון שמדובר במדינה מזרח תיכונית שנמצאת בתהליכי התפתחות ולכן הריבוי הטבעי הולך וקטן.

סעיף ב'

מבנה הגילאים בפירמידה 1 מטיל מעמסה כבדה מכיוון שיש שם ריבוי טבעי גבוה, כלומר צריך תקציבים רבים כדי לממן את הגידול של הילדים ודבר זה מצריך משאבים רבים.

שאלה 11 - ירדן

סעיף א'

"ירדן היא עמאן, ועמאן היא ירדן" - ניתן לראות שכמעט מחצית מאוכלוסיית ירדן מתגוררת בעמאן.

שלושה גורמים המשפיעים על גודל האוכלוסייה:

1. ריבוי טבעי גבוה.
2. תהליך העיור – מעבר של אנשים מהכפר אל העיר עמאן בירדן.
3. התרחבות העיר – העיר עמאן הולכת וגדלה ובתהליך זה היא "בולעת" כפרים קטנים שנמצאים בסמוך ובכך תושבי אותו כפר הופכים להיות שייכים לעיר.

סעיף ב'

שני עקרונות של תכנון המרחב העירוני:

1. פיתוח אמצעי תחבורה.
2. שטחים שנמצאים באזור ומאפשרים את התפשטות העיר.

שאלה 12 – מאמר – "שינויים בשיעורי פרייון האישה בעולם הערבי"

סעיף א'

שני משתנים קלאסיים הם:

1. עלייה בגיל הנישואים - כתוצאה מעלייה בגיל הנישואים, נשים יולדות בגיל מבוגר יותר ובמהלך השנים הן הופכות להיות פחות פוריות.
2. עלייה במעמד האישה – במזרח התיכון ישנן מספר מדינות שבהן יש עלייה במעמד האישה ולכן היא משקיעה בקריירה ופחות בהולדת ילדים.

סעיף ב'

משתנה חברתי תרבותי אחד שמשפיע על הירידה בשיעורי הפרייון הוא ההשפעה הצרפתית על מדינות שונות כמו על מרוקו, כלומר תושבי מרוקו חיקו את הצרפתים והפחיתו את שיעורי הילודה במדינתם.